

Araştırma Makalesi • Research Article

Rus Dış Politikasının Batı'da Yansıması: Rusofobi

Reflection of Russian Foreign Policy in the West: Russophobia

Simge ÖZTÜRK^{a, *}
Yavuz CANKARA^b

^a Yüksek Lisans Öğrencisi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Bilecik/Türkiye, ORCID: 0000-0002-1781-4743

^b Doç. Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Bilecik/Türkiye, ORCID: 0000-0002-9553-9708

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 24.11.2022

Kabul tarihi: 25.12.2022

Anahtar Kelimeler: Rusya, Rusofobi,
Zenofobi, Rus Dünyası

ÖZET

Günümüzde yabancı düşmanlığı gün geçtikçe saldırganlığını arttıran bir tutum haline gelmiştir. Toplumların kendilerine yabancı olarak tanımladıkları gruplara karşı beslediği zenofobik duygular, hâlihazırda var olan etnik, dini, kültürel ve ırkçı önyargular temelli gelişmektedir. Bu önyargudan kaynaklanan korku zaman zaman karşıtlık duyulan gruba karşı saldırgan uygulamaların artmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda Rus tarihinden kaynaklanan önyargı ve Rusya'nın bugün dış dünyaya karşı sürdürdüğü politik tutumun arttırdığı Rus karşıtı duygular, bazı dönemlerde saldırgan bir boyuta ulaşmaktadır. Çalışmada Rus karşıtlığının ortaya çıkmasında etkili olan faktörlerin neler olduğu sorusundan hareketle Rusofobinin ortaya çıkışı ve günümüzdeki gelişimi üzerinden bir analiz amaçlanmıştır. Bu bakımdan öncelikle Rusofobik duyguların tarihsel gelişimi ortaya konulmuş ve toplumların zihniyetinin tarihsel deneyimlerinden büyük ölçüde etkilendiği savı doğrultusunda, Rus tarihindeki olumsuz devlet imajına neden olan politikalara örnekler verilmiştir. Ardından Rusofobinin hedef aldığı "Rus Dünyası"nın, Sovyetlerin dağılması ardından belirlenen formunun kapsam alanı ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda Rus Dünyası söylemi üzerinden belirlenen dış politika kararlarının Ruslara karşı kaygının artmasına ve Rusların tehdit olarak algılanmasına neden olduğu ileri sürülmüştür.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 24.11.2022

Accepted: 25.12.2022

Keywords: Russia, Russophobia,
Xenophobia, Ruskiy Mir

ABSTRACT

Today, xenophobia has become an attitude that increases its aggression day by day. The xenophobic feelings of societies towards groups they define as foreign to them develop on the basis of existing ethnic, religious, cultural and racial prejudices. The fear arising from this prejudice sometimes leads to an increase in aggressive practices against the opposing group. In this context, the prejudice stemming from Russian history and the anti-Russian sentiments increased by Russia's current political attitude towards the outside world reach an aggressive dimension in some periods. In the study, it is aimed to analyze the emergence of Russophobia and its current development, based on the question of what factors are effective in the emergence of anti-Russianism. In this respect, first of all, the historical development of Russophobic feelings

* Sorumlu Yazar / Corresponding Author

e-posta: simgeozturk000@gmail.com

Atif: Öztürk, S. & Cankara, Y. (2022). Rus Dış Politikasının Batı'da Yansıması: Rusofobi, *Journal of Economics and Political Sciences*, 2022, 2(2), 151-165.

is revealed and examples of policies that cause negative state image in Russian history are given, in line with the argument that the mentality of societies is greatly affected by their historical experiences. Then, the scope of the "Russian World", which was targeted by Russophobia, which was determined after the collapse of the Soviet Union, was revealed. In this direction, it has been argued that the foreign policy decisions determined through the discourse of the Russian World cause an increase in anxiety against the Russians and the perception of the Russians as a threat.

1. Giriş

Günümüzde devletler düzeyinde yaygınlık gösteren yabancı düşmanlığı, “öteki” olarak belirlenen gruba karşı önyargıdan kaynaklanan korku veya kaygıya dayanan düşünsel bir temele sahiptir. Siyasi ideolojiler, tarihsel, dinsel ve kültürel değerler çoğu zaman yabancı düşmanlığının ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Bu doğrultuda dil, dünya görüşü, mitler, iktidarın yapısı ve halkı, liderlerin politikasıyla ilişkilendirme durumu yabancı düşmanlığının oluşmasında etkili faktörler arasında ifade edilebilir. Bu bağlamda Rusya'nın Sovyetlerden kalan emperyalist devlet imajı, siyasi kültürüne ilişkin anti-demokratik algı, Batı karşıtı yapısı ve Rus kültürünün onu geriliğe mahkûm ettiği yönünde geliştirilen mitler (Foglesong & Hahn, 2002) ülkeye karşı kaygı ve düşmanlığın artmasında etkili olmaktadır. Devletler düzeyindeki yabancı düşmanlığının dış politikaya yansımaları ise karşılık duyulan halka karşı çatışmacı politikaların üretilmesi şeklinde olmaktadır. Bu durum zenofobinin karşılıklı olarak yükselmesiyle sonuçlanmaktadır. Bu şekilde karşılıklı yükselen zenofobi, “öteki”nin tüm değerlerini hedef almaktadır.

Küresel, tarihsel ve kimlik bağlamında “Rus Dünyası”sını her düzeyde hedef alan ve Rusya'ya veya Rus halkına karşılık anlamına gelen Rusofobi, Rus halkına ve Rus kültürüne ilişkin önyargının önüne geçilmesi açısından Rusya'ya yeni bir mücadele alanı oluşturmaktadır. Yakın zamana kadar Rusya'nın politik söyleminde Batı'nın Rus karşıtlığı ile itham edilmesi, Rusofobi kavramından ziyade “önyargı” ifadesinin kullanımıyla gerçekleşmiştir. Ancak son yıllarda iç ve dış politikaya yönelik Rus siyasi söylemindeki Rusofobi suçlamalarında artış yaşandığı gözlemlenmektedir (Robinson, 2019: 61). Özellikle 2014 yılında Kırım'ın ilhak edilmesinin ardından yeniden canlanan Rusofobi, günümüzde Rusya-Ukrayna

çatışmasının etkisi ile yükselmektedir. Kavram, Rusya'nın Ukrayna'daki eylemlerine karşı artan Batı eleştirisine bir cevap üretilmesi bakımından kullanılmasının yanı sıra Rus Dünyasına karşı “öteki” algısının yaratılmasını mümkün kılmaktadır. Bu nedenle Rusofobi salt Rusya eleştirisi değil aynı zamanda Rusya'nın gayrimeşru bir düşman imajı inşasıdır (Roberts, 2020: 481).

Literatürde, Rusya'ya veya Rus kültürüne karşıtlığın yüksek olduğu ülkelerin Rusya'ya yönelik tutumuna odaklanan Rusofobi çalışmaları bulunmaktadır (Luostarienen, 1989; Taras, 2014; Robinson, 2019; Darczewska & Zochowski, 2015; Tsygankov, 2018; Roberts, 2020; Wheeler, 1984; Gleason, 1950; Krakhmal'nikova, 1992). Rusların tarih boyunca Rus düşmanlığı ile mücadele çerçevesinde çeşitli politika hedeflerine ulaşmada Rusofobiyi kullandığı ve bu doğrultuda Rusofobinin, ideolojik düşman olarak sunulması ile kamuoyunu konsolide etmede bir argüman olarak şekillendirildiğine ilişkin eleştirel bir yaklaşımın söz konusu olduğu Rusofobi çalışmaları da mevcuttur. Bu çalışmada ise Rusofobinin kullanımına ilişkin eleştirel yaklaşımdan ziyade Rus karşıtlığında gelişen korku ve düşmanlığa neden olan faktörler incelenmiştir.

2. Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi)

Yunanca'da “korku” anlamına gelen “phobia” ile “yabancı” anlamına gelen “xenos” sözcüklerinden türeyen zenofobi kavramı yabancıdan korkma anlamına gelmektedir. Ancak bu kavram genellikle yabancı düşmanlığını ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu anlamıyla diğer ülkelerden gelen insanlara karşı ön yargı, korku veya düşmanlık hissine karşılık gelir (Oxford, 2022). Zenofobi aşırı milliyetçilik, etnosentizm ve ırkçılık gibi kavramlarla sık sık benzer anlamlarda kullanılsa da yabancılara karşı derin bir hoşgörüsüzlük

anlamına gelmektedir (McDonald & Jacobs, 20005: 295). Yahushko (2009: 43) ise zenofobiyi yabancı olarak görülen topluluğa karşı duygusal, davranışsal ve düşünsel bir ön yargısal tutum olarak tanımlamıştır. Başka bir tanıma göre ise yabancı düşmanlığı, vatandaş olmayan gruplara karşı yabancı kökeni ve milliyet temelinde ayrımcılık içeren uygulamalardan oluşmaktadır (Crush & Ramachandran, 2009: 4-5). Toplumların kendilerine yabancı olarak tanımladıkları gruplara karşı uygulamaları insanlık tarihinde trajik olayların yaşamasına neden olmuştur. Bu açıdan tüm göçmen grupları kültürel, etnik ve göçmen statülerine bağlı olarak yabancı düşmanlığına maruz kalabilmektedir. Göçmen gruplara ilişkin önyargı veya çarpık algılar, şiddeti de içeren saldırgan bir yabancı düşmanlığının gelişmesinde etkili olmaktadır. Yabancı düşmanlığı, geçmişten itibaren süregelen inanışlar ve bireylerin çıkarlarına dayanan aldatici bilgiler doğrultusunda rasyonel bir görüntü sergileyebilmektedir. Bu açıdan gerçeklikten ziyade olasılıklardan varılan genellemeler, yabancı düşmanı duyguların toplum içinde yaygınlık kazanmasına neden olmaktadır. Tüm bunların yanı sıra ülkelerin yaşadığı ekonomik gerilemeler de ülke içerisindeki etnik gruplar arasında yabancıya karşı hoşnutsuzluğu arttırmaktadır. Çünkü yaşanan ekonomik sıkıntılar iş ve kaynaklar için rekabet oluşturmakta ve yabancı grubun varlığı zamanla sosyoekonomik açıdan tehdit algılanmaktadır.

Yabancıların, ulusun bütünlüğüne tehdit barındıran farklı kültürel kodlara sahip bireyler olarak görülmesi, yabancıyla temasın yerel kültürü değiştirmesine karşı tehdit ve dolayısıyla korkuyu doğurmaktadır. Küreselleşme ve artan göç hareketleri gruplar arası etkileşimi arttırırken farklı din, tarihsel ve kültürel yaşanmışlıkların yakın ilişkiler kurması bir dönüşüme neden olmaktadır. Bu açıdan ötekinin dinsel, tarihsel ve kültürel olarak farklılığından kaynaklanan kültürel bir ırkçılık söz konusudur. Farklı kültüre ve dine sahip bireylere karşı kolektif korku ve bu korku halinin yarattığı saldırganlık yabancı düşmanlığının günümüzdeki en belirgin göstergelerinden biridir.

Günümüzde artan yabancı düşmanlığı, 2011'de başlayan Arap Baharı ve Suriye'de çıkan iç savaş gibi küresel boyutta etkileri

görülen gelişmelerin ardından yaşanan göç hareketi sonucu farklı ülkelere göç eden gruplara karşı gelişen ayrımcı tutumlardan kaynaklanmaktadır. Bu doğrultuda göçmenlere karşı Avrupa'da yükselen yabancı düşmanlığını aşırı sağ partilerin politik söyleminden okumak mümkündür.

Düşman imgelerinin tarihsel, politik ve sosyolojik incelemelerinde iki eğilim vardır. Bir yanda grup/devlet içerisindeki düşman imajının işlevselliğine dikkat çeken, bir yanda ise olaylar ve gruplar/devletler arasındaki savaşlar ve çatışmalara dikkat çeken yaklaşım söz konusudur (Luostarienen, 1989: 125). Ulus kimliği, ulusun zaferlerine veya mağduriyetine yapılan atıflarla şekillenir. Bu açıdan toplumların tarihindeki savaşlar ve bu savaşların meydana getirdiği mağduriyet, öteki gruba karşı derin bir düşmanlık yaratır. Bu doğrultuda gelişen yabancı düşmanlığı genellikle etnik köken ve dinsel temelli gerçekleşmektedir. 11 Eylül olaylarının ardından artış gösteren İslamofobik söylemler dinsel temelli yabancı düşmanlığına örnek verilebilirken, Türkofobi veya çalışmanın inceleme konusu oluşturulan Rusofobi, kültürel ve etnik köken temelli yabancı düşmanlığına örnek verilebilir. Bu tarz zenofobik duyguların gerçekleşmesinde milletler arasında yaşanan hadiseler etkili olmaktadır. Özellikle Batı tarafından tarih boyunca öteki olarak konumlandırılan Rusya'ya veya Ruslara ilişkin, etnik ve kültürel temelli gelişen zenofobik duygular, Rusofobi kavramı ile ifade edilmektedir. Ruslara karşı düşmanlığın veya Rus korkusunun gelişiminde etkili olan faktörlerin ortaya konulması doğrultusunda hazırlanan bu çalışmada, Rus tarihindeki olaylar ve çatışmalar üzerinden Rus fobisinin gelişiminin analizi amaçlanmaktadır.

3. Rusofobi

19. yüzyılın ortalarından itibaren yayılan ve kendisini Avrupa'ya karşı yozlaşan dünyada geleneksel değerlerin koruyucusu olarak konumlandırılan Rus İmparatorluğuna karşıtlık bağlamında kullanılan Rusofobi kavramı, etnik Ruslara veya Rusya devletine karşı aşırı düşmanlık şeklinde tanımlanabilir. İç politika bağlamında ise hükümetin politikalarına olumsuz yaklaşan ve Rusya ile çatışma halinde olan ülkelere yakınlık hisseden Rus vatandaşları anlamına gelmektedir (Darczewska & Zochowski, 2015:

15). Bu doğrultuda Rusya'nın tarihsel politik imajının neden olduğu endişe, Rusya'nın askeri ve stratejik gücüne karşı kaygı veya korku, Rus siyasi liderlerine, Rus kültürüne ve halkına yönelik önyargı rusofobi tipolojisinin içerdiği unsurlar arasında ifade edilebilir (Taras, 2014:713).

18. yüzyılın başlarında Çar Paul'un I. Napolyon tarafından desteklediği ileri sürülen Hindistan'ı işgal etme niyetine ilişkin belgeler doğrultusunda Britanya'da Rusya korkusu gelişmeye başlamıştır (Wheeler, 1984: 138). İngiltere'de Rus düşmanlığı iki gücün sömürge dünyasında komşuya dönüşmesi ile artmıştır. 19. yüzyılda Osmanlı'nın zayıflamasının ardından İngiltere, Rusya'nın boğazlar üzerindeki hâkimiyetini Akdeniz'deki deniz gücüne ve Hindistan'daki konumuna tehdit olarak algılamıştır (Gleason, 1950: 2-8).² Rusların emperyalist politikaları Batı'nın Rusları kolayca öteki olarak belirleyip düşman imajını kullanmasını mümkün kılmıştır.

Rusların tarihteki emperyalist tutumu doğrultusunda işgal ettiği topraklarda sürdürdüğü Ruslaştırma, zorunlu iskân ve sürgün politikaları günümüzde Ruslara ilişkin olumsuz bir yaklaşımın gelişmesine neden olmuştur. İmparatorluk döneminden itibaren başlayan ve Sovyetler döneminde şiddetini arttıran Ruslaştırma politikası, uygulandığı bölge halkında Rus karşıtlığının doğmasıyla sonuçlanmıştır. Dolayısıyla bu durum, geçmiş deneyimlerinde Ruslara ilişkin olumsuz hatıralar bulunan halklarda, Ruslara ilişkin kaygı duyan bir zihniyetin gelişmesinde etkili olmuştur.

Ruslaştırma politikası, 1863 Ocak Ayaklanması'nın³ bastırılmasının ardından başlamıştır. Ancak kökleri, Rus dilinin kullanılmasındaki ısrarcı politikaları bakımından I. Nicholas'ın saltanatına kadar uzanmaktadır (Week, 2010). Ruslaştırma, Çarlık Rusya'sında yaşayan ve Rus olmayan

uluslara karşı, kültürel ve dini asimilasyon politikası olarak gelişmiştir. Bu politika doğrultusunda, Rus dili kullanılmasının zorunlu hale getirilmesi ve farklı etnik grupların yaşadığı bölgelerde Rus okullarının açılması gibi uygulamalar devlet politikası haline gelmiştir. Kafkasya, Orta Asya ve Baltık Eyaletleri, Rus tarihindeki Ruslaştırma politikasının sert uygulamalarının öne çıktığı bölgeler olmuştur. Baltık eyaletlerinde, II. Aleksandr saltanı döneminde hâkim olan Rus milliyetçiliğinin etkisiyle artan Ruslaştırma uygulamaları, 1830 ve 1863 ayaklanmalarının ardından daha belirgin bir hal almıştır (O'Connor 1967: 53). Almanya'nın 1871'de siyasi birliğini sağlamasının ardından Ruslar, Baltık bölgesinde Alman tehlikesine karşı Ruslaştırma politikası çerçevesinde Rus kültürüne ve yerelde Rus dilinin kullanılmasına ilişkin bir dizi zorunlu uygulamayı hayata geçirmiştir. Ancak kültürel alanda Ruslaştırma politikalarının Baltık eyaletleri üzerindeki etkisi, Ruslara karşı yerel kimliklerin güçlenmesi şeklinde olmuştur (O'Connor, 1967: 56). Bu durum Rusların öteki olarak konumlandırılmasını dolayısıyla Rus düşmanlığını meydana getirmiştir. Baltıklarda gelişen Rus düşmanlığı, Kafkaslar ve Türkistan bölgesinde de sürdürülen politikalar sonucu kendini göstermiştir.

19. yüzyılın başlarından itibaren Kafkasya'da, Osmanlı ve İran'ın etkisinin azalmasıyla hâkimiyetini arttıran Çarlık yönetimi, bölgede karşılaştığı direnci kırmak için Osmanlı'ya sığınanların dışında kalan bölge halkına karşı sürgün yöntemini kullanmıştır. Ruslar, iskân politikası ile Rus kültürünün yerel halk arasında yayılmasını amaçlamıştır. Ancak Çarlığın sürdürdüğü bu politika, Rus karşıtlığına neden olurken gelişen milliyetçi eğilimler bağımsızlık yönünde mücadele başlatmıştır (Tanrıverdi, 2017: 555). 1905 yılında Rusların Japonya

² Gleason, 1815 ve 1841 yılları arasında ortaya çıkan İngiliz Rus düşmanlığının sözde "Hindistan'a yönelik tehdit" üzerinden üretilen yapay bir olgu olduğunu ve halkın korkularını uyandırmak için kullanıldığını ileri sürmüştür (Gleason, 1950: 186). Bu doğrultuda o dönemde İngilizlerin politikalarının Rusya'nın politikalarından daha provokatör olduğunu vurgulamıştır (Gleason, 1950: 3).

³ Polonya Krallığı, Napolyon'un yenilgisinden sonra düzenlenen Viyana Kongresi'nin (1815) ardından Rus İmparatorluğu'nun hâkimiyetine geçmiştir. Çar I. Nikola, Polonya siyasi ve kültürel yaşamını bastırmayı amaçlayan bir Polonya politikası sürdürmüştür. Polonyalılar gelişmiş bir ulus bilincine ve ulusal kültüre sahip olmaları bakımından Çarlık Rusya için sorun teşkil etmekteydi. 1963'te Polonyalıların (Lehler) başlattığı isyan (Ocak Ayaklanması), Çarlık tarafından bastırılmış ve bu tarihten sonra Çarlık'ın, Lehlerin kültürel etkisini kırmak amacıyla uyguladığı Ruslaştırma politikası daha sert uygulamalarla sürdürülmüştür. Bu uygulamalar karşısında Polonyalılar Rusları ortak bir düşman olarak görmüştür (O'Connor, 1967).

yenilgisi ardından yaşanan Meşrutiyet devrimi Polonya'da, Baltıklarda ve Kafkasya'da kontrolün kaybedilmesine neden olmuş ve bu doğrultuda uygulanan Ruslaştırma uygulamalarının etkisi zayıflamıştır. Rusya'da yaşayan uluslar üzerindeki Ruslaştırma politikası, Ekim ve Şubat devrimleri ve Bolşevik iktidarının ilk döneminde etkisini kaybetmişse de SSCB yönetiminde özellikle Stalin'in iktidarında, Çarlık dönemindeki Ruslaştırma politikasından daha sert uygulamalar hayata geçirilmiştir.

Ruslar 18. ve 19. yüzyıl boyunca Orta Asya'da hâkimiyeti ele geçirmiş ve bölgede kontrolü sağlamak adına bu topraklarda yaşayan halka karşı da Kafkasya'da uyguladığı gibi asimilasyonist bir politika sürdürmüştür.⁴ Bu doğrultuda bölgedeki Ruslaştırma politikası, Çarlık Rusya dönemine kıyasla Sovyet yönetiminde daha planlı bir şekilde yürütülmüştür. Çarlık döneminde, Ruslaştırma uygulamaları çerçevesinde işgal edilen topraklara Rus göçmenler yerleştirilmiş ve Müslüman halkı Hristiyanlaştırma siyasetine dayanan bir kültür politikası sürdürülmüştür (Hayit, 1987: 22-23). Çarlık yönetimi dini mekteplere, medreselere ve camilere yapılan maddi yardımları keserken Sovyet yönetimi döneminde İslam'ı Müslümanların yaşamından tamamen uzaklaştırma amacıyla çok sayıda cami kapatılmış, din adamları sürgün edilmiş ve dini eğitimin sonlandırılması için medreselerin işlevine son verilmiştir.

Sovyet hükümeti bölgede yaşayan Türk halklarını 1940'ların başlarında Kiril alfabesini kullanmaya zorlamış ve Rusça eğitimin zorunlu hale getirilmesi ile bölgede dil asimilasyonu gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda bölgede dil ve kültür, Ruslaştırma politikasının özünü oluşturmuştur. Rus dilinin ağırlığının arttığı Sovyet eğitim sistemi ise "Sovyet İnsanı Yetiştirme" amacıyla şekillendirilmiştir (Hayit, 1987: 27-28).

Bölgede sürdürülen bu baskıcı politika, bölge halkında Rus karşıtlığına neden olmuş ve Rusların baskıcı uygulamaları Orta Asya'da yaşayan halklar üzerinde kalıcı etkiler bırakmıştır. Bu doğrultuda Rus kültürü ve Rus dilinin devam eden etkisinin yanı sıra bölgede bulunan etnik Ruslar, Rusya'nın dış politika söyleminde sıklıkla kullanılmaktadır. Örneğin, Kazakistan 1991'de bağımsızlığını kazandığı sırada bölgede uygulanan tehcir ve Ruslaştırma politikalarının bir sonucu olarak etnik Kazaklar nüfusun içerisinde azınlık halinde kalmıştır. Zamanla etnik Kazakların nüfusun üçte ikisini aştığı bir toplumsal yapı oluşmuşsa da nüfusun %19'unun Ruslardan oluşması (Factbook, 2022) Rusya'nın olası bir müdahalesine ilişkin bir endişe yaratmaktadır. Putin'in 2014'te Kazakistan'ın bağımsız devlet tarihinin yetersiz olduğunu ve halkının Rusya ile yakın ilişkiler kurma arzusunun olduğunu belirttiği ifadeleri, 2008 yılında Ukrayna için kurduğu ifadelerle benzerlik göstermektedir (Dolgov, 2014).⁵ Bu açıdan 2014'te Rusça konuşan halkı koruma gerekçesi ile Kırım'ın ilhak edilmesi hadisesi, Kazakistan'a da bu yönde bir müdahale olasılığını arttırırken, Kazakistan'da Ruslara karşı bir endişe yaratmaktadır. Yine Kazakistan tarafından hoş karşılanmayan Rusya Devlet Duması üyesi Nikonov'un 2020'de "Kazakistan topraklarının Rusya ve Sovyetler Birliği'nin bir hediyesi" olduğuna ilişkin ifadelerle benzer ifadelerin Rus hükümet mensupları tarafından kullanılması, bu yönde gelişen endişeleri arttırmaktadır (Sharma, 2021). Sonuç olarak ağırlıklı olarak II. Dünya Savaşı sırasında sürdürülen Ruslaştırma politikası günümüze etkileri bakımından Rusya'yı Orta Asya üzerinde söz sahibi yapmakta ve bu durum bölge halklarının tarihsel hafızasındaki Rus emperyalist imajını canlı tutmaktadır

II. Dünya Savaşı döneminde devam ettirilen baskıcı politikalar, Stalin iktidarının Sovyet insanı yaratma sürecinde Rus olmayan halklar üzerinde şiddetini arttırmıştır. Bu bakımdan Stalin döneminde yaşanan kıtlık

⁴ Sovyetler döneminde "Sovyetleştirme" olarak gelişen Ruslaştırma uygulamaları ekonomi, eğitim ve dil alanında bugün bölgede etkisinin görüldüğü izler bırakmıştır. Stalin döneminde "Sovyet İnsanı" inşası, toplumsal yapıdaki kültürel farklılıkların ortadan kaldırılması yoluyla kültürel soykırımı esas almıştır. Bu politika çerçevesinde milli kimliğin ve milli dil düşüncesinin ortadan kaldırılması veya Türlerin dil ve kültür birliğinin parçalanması amacıyla Rusça eğitimin zorunlu kılınması, tehcir ve nüfus mübadelesi gibi uygulamalar gayriinsani yöntemler kullanılarak hayata geçirilmiştir. Bu dönemde uygulanan devlet terörü sonucu göçe zorlanan veya katledilen insan sayısı da tam olarak bilinmemektedir. Bkz: (Kara, 2021).

⁵ Rusya Devlet Başkanı Putin 2008 yılında Bush ile görüşmesinin ardından yaptığı açıklamalarda "Ukrayna'nın bir devlet olmadığını" ifade etmiştir.

nedeniyle gerçekleşen ölümlerin de “milliyet” politikası doğrultusunda kasıt içerdiği belirtilmektedir (Özel, 2014: 112).⁶ 1930 ve 1933 yılları 3,5 ila 3,8 milyon arasında insan Ukrayna’da, arasında 1,3 ila 1,5 milyon insan ise Kazakistan’da, hayatını kaybetmiştir (Graziosi, 2004-2005: 102).⁷ Ancak bu sayının çok daha fazla olduğu ileri sürülmektedir. Bu doğrultuda kıtlığın söz konusu olduğu bölgelere gereken insani yardımın sağlanmasındaki ihmal ve kıtlık yaşanan bölgelerden kaçmaya çalışan insanların geri çevrilmesi, Rusya’nın burada yaşayan halklara karşı yürüttüğü sistematik bir soykırım girişimi olduğu şeklindeki iddiaları güçlendirmiştir (Ellman, 2007: 690). Stalin’in politikaları doğrultusunda yaşanan bu trajik gelişmeler, tarihsel hafızada olumsuz bir Rus imajı yaratmıştır.

II. Dünya Savaşı sırasında gelişen olaylar Rus ve Rus olmayan milletler arasındaki ilişkileri etkilemiştir (Week, 2010). Yine II. Dünya Savaşı sırasında Baltık ülkelerinin Sovyetler tarafından işgal edilmesi ve bu işgal sırasında gerçekleşen olaylar, Baltık halkına acı hatıralar bırakmıştır. Kızıl Ordu’nun, 1944-1945’te Batı’ya doğru sınırları genişletmesi ile Sovyetleşme politikası Orta ve Doğu Avrupa’ya yayılmıştır. İşgalin başlamasıyla birlikte çok sayıda Estonyalı, Litvanyalı ve Letonyalı sürgüne gönderilmiş veya idam edilmiştir. Sovyet döneminde gerçekleşen bu

Rus muamelesi, Baltık halkının zihniyetinde Ruslara karşı olumsuz bir etki yaratmıştır (Tulun, 2013: 158). İkinci Dünya Savaşı’nın sonlarına doğru ise Alman işgalinden kurtarılan bölgelere ve Almanya’ya giren Rus Kızıl Ordusu yüzbinlerce kadına (8-80 yaş aralığı) tecavüz etmiş ve bunu sistematik bir hınc alma eylemi olarak görmüştür. Bundan dolayı başta Avrupa olmak üzere Batı dünyasına Rus imgelemi oldukça korkutucu bir hal almıştır (Beevor, 2000).

Batı, Rusya’yı 18. ve 19. yüzyıllar boyunca muhafazakâr, baskıcı ve otokratik olarak sembolize etmiş ve kendisini bunun karşıtlığı bağlamında tanımlamayı sürdürmüştür (Stein, 1976: 407-413). Batı’nın Sovyet karşıtı propagandası, 1950’li yıllarda Sovyetlerin askeri saldırganlığı üzerinden sürdürülmüşse de Orta Doğu veya Asya ülkelerine, Batı müdahalesinin örnekleri Sovyetler’den fazla olmuştur. 60’lı yıllarda ise Çin ve Sovyet arasındaki ilişkilerin bozulması,⁸ olası bir çatışma halinde Rusya’nın gücünü arttıracığı yönündeki kaygıyı dolayısıyla Batı’nın Rus korkusunu arttırmıştır (Wheeler, 1984: 139-140).

Batı’nın değerleri ile bağdaşmadığı gerekçesiyle Rus siyasi sistemine karşı duyulan güvensizlik, Batı’da Rusya’nın etkisinin sınırlandırılmasına ilişkin bir ihtiyaç doğurmaktadır. Bu ihtiyaç doğrultusunda gelişen NATO’nun genişleme politikaları,

⁶ Stalin döneminde Sovyet toprakları milliyet esasına dayalı bir federasyon şeklinde düzenlenirken etnik Rusların yaşadığı toprakların dışında kalan topraklarda yaşayan Ukraynalı, Gürcü, Beyaz Rus, Ermeni, Türkistan bölgesinde yaşayan Türk kökenliler ve Sibirya’daki çeşitli kabile halklarının üzerinde katı bir merkezi yönetim söz konusuydu. Bu dönemde Stalin’in Sovyet milliyetçiliği, milletlerin kendi kaderini tayin hakkını yok sayarken bu milliyetçilik anlayışı doğrultusunda uygulanan şovenist politikalar Rus milliyetçiliğinin yükselmesine neden olmuştur (Özel, 2014:111).

⁷ Bu yıllarda Stalin’in kalkınma planları çerçevesinde uygulanan ekonomi politikaları trajik sonuçlara yol açmıştır. Stalin’in ilk *Beş Yıllık Kalkınma Planı*, 1 Ekim 1928 ile 31 Aralık 1932 tarihleri arasında uygulanmıştır. “Büyük Dönüşüm” olarak da ifade edilen ve ağır sanayinin gelişimini amaçlayan bu Kalkınma Planı, kırsal alandaki yaşamı büyük ölçüde olumsuz etkilemiştir. Plan doğrultusunda hayata geçirilen tarımın kamulaştırılması uygulamaları, hızlı bir şekilde gerçekleşmiş ve köylülerin direnciyle karşılaşmıştır. Bu durum, yöneticilerin bireysel çiftçiliğe toptan bir saldırısı ile sonuçlanmış ve yerel yönetimler veya parti örgütleri askerler eşliğinde köylüleri kolektiflere girmeye zorlamıştır. Kolektivizme karşı çıkan köylülerin bir kısmı tehcir edilerek “Kulak” ismi verilen toplama kamplarına gönderilmiş ve onlara karşı hasadı sabote ettikleri iddiası çerçevesinde “karşıdevrimci yıkıcıları vurun” sloganının kullandığı bir basın kampanyası başlatılmıştır. Bu gelişmelerin sonucunda gerçekleşen yetersiz hasatlardan dolayı Ukrayna, Kuzey Kafkasya ve Rusya’nın orta bölgelerinde korkunç bir kıtlık yaşanmıştır (Riasanovsky & Steinberg, 2016: 540-541; Forsyth, 2021: 480-481).

⁸ Sovyet Rusya ve Çin arasındaki çatışmanın ilk belirtileri, dış politikadaki görüş ayrılıklarından kaynaklanmıştır. Rusya’nın 1957 yılında uzaya gönderdiği Sputnik füzesi, Rusya’nın Batı’ya karşı stratejik üstünlük sağladığını kanıtlarken Çin ve Rusya’nın dış politikadaki görüş ayrılıklarının derinleşmesinde etkili olmuştur. Çin, Rusya’nın Batı’ya karşı politikalarında sert tutumlardan yana olurken Çin’in bu yaklaşımı, nükleer savaş ihtimalini taşıdığı için Rusya’da karşılık bulmamıştır. 1959 yılında Sovyetler’in bazı nükleer bilgilerin verilmesine dair Çin ile yaptığı bir anlaşmayı feshetmesinin ardından gerçekleşen Kruşçev’in Amerika ziyareti, Pekin tarafında olumsuz karşılanırken Çin’in Hindistan ile sınır anlaşmazlıkları da Sovyetler tarafında, kasıtlı olarak çıkarılan bir çatışma olarak görülmüştür. 1960 yılında Moskova, Pekin’e verdiği bir nota ile iki ülke arasındaki birçok sözleşme ve projeyi feshetmiştir. Aynı yıl gerçekleşen Komünist Partiler Konferansı ardından iki ülke arasındaki çatışma ideolojik bir boyuta taşınmıştır. Bu çatışma, Moskova’nın komünist partiler üzerindeki kontrolünü kaybetmesi ile sonuçlanmış ve Sosyalist bloğun bütünlüğü sarsılmıştır (Armaoğlu, 2019: 413-421).

Rusya'nın Batıya karşı muhalefetine arttırırken iki ulusta karşılıklı olarak gelişen milliyetçi fobilerin güç kazanmasına neden olmaktadır. Bu doğrultuda Rusofobik yaklaşımın yüksek olduğu Batı'nın politik söyleminde Rusya'ya yönelik güvensizlik ve kaygı, Soğuk Savaşın sona ermesinden sonra da devam etmiştir (Roberts, 2020: 478-479). ABD'nin kültürel hegemonyasının sürdürülebilirliği açısından bir düşman imajının gerekliliği de göz önüne alındığında Rusya'ya yönelik güvensizliğin derinleşmesi hem ABD'nin hem de Avrupa'nın, stratejilerini ortak bir düşman etrafında yapılandırma imkânı tanımaktadır (Lieven, 2017).

Sovyetlerin dağılması ile yaşanan güç kaybının ardından Putin ile birlikte Rusya'nın uluslararası sistemdeki siyasi dirilişi, Rusya'ya karşı endişe ve korkunun artmasına dolayısıyla Rusofobinin Batı'da yükselmesine neden olmuştur (Taras, 2014: 714). Bu bakımdan dünya kamuoyunda olumlu bir Rus imajı oluşturulması önem kazanmıştır. Olumlu bir devlet imajının oluşturulması açısından kamu diplomasisinin etkisini kullanan Rusya, Rusofobi ile mücadelede kültürel diplomasiyi etkili bir yöntem olarak görmektedir. Sakwa'nın (2013) ifade ettiği gibi Putin'in 2012'de cumhurbaşkanlığına dönüşü kültürel bir dönüş olmuş ve bu tarihten sonra rejime yönelik meşruluğun artması için kültürel kodların ön planda olduğu bir döneme girilmiştir. Bu kültürel dönüş 2012 sonrasında geniş bir Rusofobi kullanımında etkili olmuştur (Robinson, 2019: 66). 2013 yılında "Rus dilini tanıma ve dünyadaki konumunu güçlendirme" dış politika hedeflerinden biri olarak belirlenirken Rus dili, kültürel diplomaside etkili bir unsur olarak işlev görmüştür. Belirlenen hedeflerin gerçekleşmesi doğrultusunda diasporanın önemi vurgulanmış ve yurtdışında yaşayan yurttaşların haklarının kapsamlı bir şekilde korunması teşvik edilmiştir (Ministry of Foreign Affairs, 2013). Putin (2014a), Ruslar ve Rusça konuşan vatandaşlardan bahsettiğinde etnik Ruslardan ziyade kendilerini Rus halkı olarak görenleri veya Rusya'ya yakınlık duyanları kastettiğini belirterek yurtdışında yaşayan yurttaşları da kapsayan "Rus Dünyası" görüşünü ortaya koymuştur. Bu görüş "Rusluk"a etnik bir anlamdan ziyade Batı'yı öteki olarak

konumlandırılan ve ötekinin değerlerine karşı olan değerler topluluğu şeklinde bir kapsayıcılık atfetmiştir. Putin'in (2014b), Kırım'ın ilhakını Rus ulusunun birleşmesine yönelik bir gelişme olarak değerlendirmesinden de anlaşıldığı üzere kapsayıcı bir Rusluk görüşü üzerinden üretilen dış politika, Rus dünyasını siyasi sınırların ötesinde kilit bir role sahip kılmaktadır (Cheskin & Kachuyevski, 2019: 8-9). Bu durum Batı'nın Rus dünyasına ilişkin karşıtlığını arttırmış ve Rusofobi, özellikle 2014'ten sonra Batı mediasında baskın söylem haline gelmiştir (Mirovic, 2018: 177). Dolayısıyla Putin'in söylemlerindeki Rusluk görüşü Rusofobi kavramının daha sık kullanılmasına zemin hazırlamıştır (Robinson, 2019: 69-70). Bu doğrultuda Ukrayna'da yaşanan çatışmaya ilişkin Rus siyasi söyleminde neo-Nazi ideoloji ile Rusofobi ilişkilendirilirken, Batı Rusofobi ile suçlanmış ve Kırım'ın ilhakı ardından Batı'ya yönelik Rusofobi suçlamaları, Rus hükümetinin resmi politikasının görünür bir parçası haline gelmiştir (Darczewska & Zochowski, 2015: 17). Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov (2015), bir televizyon kanalına verdiği röportajda Batı'yı kastederek Rusofobinin bazı ülkelerin dış politikasının bir özelliği olduğunu ancak tedavi edilebileceğini ifade etmiştir. Putin (2019) ise Batı'daki Rusofobik yaklaşımın tipik bir ırkçılık olduğunu ve bu agresif milliyetçiliğin Rusları, Belarusları ve Ukraynalıları hedef aldığını belirtmiştir. Rus hükümetinden Batı'ya yönelik bir başka Rusofobi suçlaması, Rusya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Zakharova'nın (2022) Baltık ülkelerindeki Rus karşıtı kampanyanın Washington ve Brüksel'in kontrolünde sürdürüldüğüne ilişkin söylemi üzerinden gerçekleşmiştir. Nitekim ABD, olumsuz Rusya anlatısını her dönemde sürdürmektedir. ABD ve Rusya'nın Medvedev dönemindeki yakınlaşmasına rağmen Amerikan medyası bu dönemde de Rusya'ya yönelik olumsuz algısını sürdürmüştür. Kitle iletişim araçları yerleşik ulusal inanışları ve değerler sistemini etkilemektedir. Bu açıdan medya yerli veya uluslararası aktörlerin tutumunu şekillendirmek için uluslararası politikanın tarihine, bugününe ve geleceğine ilişkin anlatıların oluşmasında etkili bir araç olarak kullanılmaktadır (Miskimmon vd., 2013: 2). Amerikan mediasındaki Rus anlatısı da her yerde olduğu gibi Amerikan kimliği ve değerlerinin şekillendirilmesine

katkı sağlaması bakımından bir işleve sahiptir. SSCB döneminde kendisini tehlikeli Sovyet ötekisi olarak tanımlayan ABD (Dably, 1988: 417), Rusya'yı komşu ülkelere güç kullanan baskıcı bir imparatorluk olarak görmüştür (Tsygankov, 2016: 2). Ukrayna krizi ile birlikte Amerikan medyasında Rusya'ya karşıt eleştirilerin dozu artmıştır. Bu dönemde öne çıkan Amerikan gazetelerinde Rusya'nın militarist yanı vurgulanırken kamuoyunun Soğuk Savaş görüşlerinin yeniden canlanması sağlanmıştır (Tsygankov, 2016: 13).

Rusya'nın Batı ve Amerika tarafından "öteki" olarak konumlandırılması Rus dünyasında da Amerikan karşıtı duyguların gelişmesine neden olmaktadır. Amerikan medyasının neo-Sovyet Rusya anlatısına karşı, Rus medyası ve hükümetin dijital kanallardan ürettiği küresel müdahaleci Amerika anlatısı, Kremlin'e iç politik desteğin artmasında fayda sağlamaktadır (Tsygankov, 2018).

Rusya'nın bilgi ve dijital iletişim kanallarını düşman imajının inşa edilmesinde kullanması, Sovyetler dönemindeki propaganda faaliyetlerine benzemektedir. Rusya'nın sürdürdüğü dijital diplomasi, sınırların dışındaki Rus dünyasının haklarının tehdit altında olduğu ve Renkli Devrimler'in Batı'nın Rusya'ya karşı bir komplosu olduğu şeklinde gelişirken, ileri sürülen tezlerle hedef kitle üzerinde "biz" ve "onlar" tepkisine neden olmaktadır. Bu doğrultuda siyasi olaylar karşısında toplumun tutumu üzerinde kontrol sağlanmaktadır (Darczewska & Zochowski, 2015: 13-14). Rusya'nın toplum nezdinde oluşturmaya çalıştığı Rusofobi algısı, Anti-Semitizm'e benzer bir Rus etnik karşıtlığının veya Rus kültürel mirasına karşı saldırganlığın yanı sıra Rusofobinin, Batı'nın Rusya'ya karşı yürüttüğü bilgi savaşında bir silah olduğu fikridir. Bu doğrultuda Rusofobi dış politikada bir sorun olmanın yanında, Rus toplumunda Batı'ya ve liberal ideolojiye sempati duyanların neden olduğu bir iç sorun olarak da görülmektedir. Bu bağlamda hem iç hem de dış politikada Rusofobi ile mücadele, olumlu bir devlet imajı açısından etkili bir

politika üretimi gerektirmektedir. Rusya Dış İstihbarat Servisi Başkanı Sergei Naryshkin (2015), yumuşak gücün Rusofobiye etkisiz kılacağını ve Rus kültürünün teşvikinin de Rusofobi ile mücadelede bir yöntem olduğunu ifade etmiştir. Rusofobi etkisini, Rus kültürünün doğru anlaşılmasının önünde bir handikap olarak gören Rusya, Rusofobi ile mücadele bağlamında kültürel diplomasi faaliyetlerine yönelmiştir. Bu doğrultuda yurt dışında yaşayan Rus dünyası, kültürel diplomaside etkili bir şekilde kullanılırken hükümetin müdahaleci dış politika kararlarında da etkili olmaktadır.

4. Rus Dünyası (Russkiy Mir)

Rusya'nın tarih boyunca sürdürdüğü yayılcı politikasının bir sonucu olarak sahip olduğu etnik yapıdaki çeşitlilik, Rus kimliği ve dolayısıyla Rus dünyası kavramına ilişkin tanımlamaları zorlaştırmaktadır. Rus dünyası kavramının tarihsel ve politik serüveni, kavramın kapsamına yönelik algının zaman zaman değişmesine neden olmuştur. Rusya'da Russkiy ve Rossiyskiy kavramları üzerinden gelişen milliyetçiliğin anlaşılması bugünkü kullanımıyla Rus dünyasının kapsam alanını daha anlaşılır kılmaktadır. Russkiy kavramı üzerinden benimsenen milliyetçilik anlayışı, etnik-kültürel bir Rus halkına işaret ederken Rossiyskiy kavramı Rus devleti veya Rusya adındaki ülke ile ilgilidir (Forsyth, 2021: 477). Rossiyskiy anlamında Rus kimliği, ülke sınırları içerisindeki çok kültürlülüğü ve etnik yapıdaki çeşitliliği kapsayıcılığundan ötürü Russkiy bağlamında bir milliyetçilikten ziyade daha geniş kapsamlı bir Rus halkına karşılık gelmektedir. Bu bağlamda Rus Dünyası kavramına yönelik tüm Rusça konuşanları kapsayan geniş bir yaklaşım ile daha dar bir etnik grubu kapsadığına ilişkin yaklaşım arasında bir uzlaşmazlık söz konusu olmuştur (O'Loughlin, Toal & Kolosov, 2017: 5). Rus devletinin 13. yüzyıldan itibaren topraklarının genişlemesi ve bunun getirdiği etnik yapıdaki çeşitlilik ve çok kültürlülük, zamanla sosyal yapıdaki Russkiy özelliğın kaybolmasına neden olmuştur.⁹ Yönetici kesim, imparatorluğun etnik yapısındaki

⁹ Moskova ve Kiev Prenslüklerinin Moğol İmparatorluğu tarafından fethedilmesinin ardından Moskova Prenslüğü siyasi olarak gelişmiş ve birçok prensliğin kontrolünü ele geçirmiştir. Bu tarihten itibaren Rus devleti yayılmaya devam etmiş ve Sibirya üzerinden Pasifik'e doğru genişlemeye başlamıştır. 18. Yüzyılın başlarında Batıya doğru genişleme başlamış ve Beyaz Rusya, Baltıklar, Polonya'nın bir kısmı ve Moldova'yı içine almıştır. Daha sonra Orta Asya'yı da içine alan genişlemenin ardından Rusların toplam nüfus içerisindeki payı azalmış ve bu durum Rus İmparatorluğu'nda çok etnikli ve çok kültürlü bir yapı oluşmuştur. (Heleniak, 2004: 100).

çeşitlilik gereği Rossiyskiy bağlamında bir kapsayıcılığı gerekli görürken iki yaklaşımdan hangisinin öne çıktığı dönemin koşullarına göre değişiklik göstermiştir.

İmparatorluğa son veren Bolşevik hükümeti, Rus milliyetçiliğini “büyük Rus Şovenizmi” olarak görmüştür. Bu doğrultuda Rusya’da yaşayan etnik grupların gelişimini özgür kılan ve eşitliğini esas alan milli ve dini imtiyazların ortadan kaldırıldığı “Rusya Halklarının Hakları Bildirgesi”ni yayınlamıştır (Nahoylo & Swoboda, 1990: 18-19). Bolşevik lider Lenin’e göre etnik Rus milliyetçiliği, sosyalizmin başarısına ve etnik gruplar arasındaki iş birliğine engel niteliğindedir. Bu bağlamda Lenin’in Rossiyskiy birlikteliği politikası, etnik Rus milliyetçilerinin ülkeden ayrılmasına sebebiyet vermiştir. Lenin’in ölümü ardından Stalin iktidarı ise Rus milli tarihine vurgu yaparak, Rus halkını harekete geçirebileceği ve ülkenin endüstriyel ve askeri gelişimine katkı sağlayacağı düşüncesinden hareketle Rus milliyetçi duygularını yüceltmıştır (Dunlop, 1983: 12-15). II. Dünya Savaşı başladığında, Rus Ortodoks kilise öğretilerinin Marksist-Leninist yaklaşımla uyumsuzluğuna karşı dini ve kiliseyi kontrol eden baskıcı uygulamalara son verilmiştir. 1941-1942 yıllarında Rus milliyetçiliğindeki artış Kilise ve Stalin ortaklığı ile zirveye ulaşmıştır (Dunlop, 1983: 21). Stalin döneminde Rus milliyetçiliği, halkın desteğine duyulan ihtiyaç bakımından yüceltmıştır. Bu doğrultuda Marksist-Leninist ideolojiye sadık kalınarak Rus milliyetçi temalarına ve inançlarına tavizler verilmiştir. Stalin’in ardından iktidar mücadelesini kazanan Kruşçev Sovyetler Birliği Komünist Partisi’nin 20. Kongresi’nde Stalin’in politikasının hatalarla dolu olduğunu ve yaptığı işkencelerin ülkeye zarar verdiğini belirtmiştir (Armaoğlu, 2019: 357). Kruşçev döneminde ise sürdürülen din karşıtı politikalar, kültürel ve tarihi mirasın silinmesi açısından bir tehdit olarak

algılanmış ve aşağıdan gelen bir Rus milliyetçiliğinin gelişmesi ile sonuçlanmıştır. Kruşçev, Marksist-Leninist ideoloji doğrultusunda tüm milliyetçiliklere karşı mesafeli durmuşsa da Brejnev dönemindeki Rus milliyetçi duygularının artmasında, Kruşçev’in döneminde çok sayıda kilisenin yıkılması veya kapatılmasının etkili olduğu söylenebilir (Dunlop, 1982: 35). Brejnev döneminde Rus milliyetçiliği, Rus siyasi ve askeri gücünün diğer milletler arasında üstünlüğünün sağlanması ve Rus kültürü ve değerlerinin korunması bağlamında gelişme göstermiştir. Gorbaçov dönemine gelindiğinde ise Glastnost¹⁰ politikasının da etkisiyle milliyetçi düşünceler güçlenmiştir. Sovyetlerin içerisinde Rus etnik kimliğinin diğer uluslara karşı üstün tutulması ayrılıkçı milliyetçi grupların tepkisini arttırmış ve SSCB’nin dağılması sürecinde etkili olmuştur.

Sovyetlerin dağılmasının ardından kimliğin yeniden inşası sürecinde Rus kimliğinin canlılığını korumak adına çalışmalar yapılmıştır.¹¹ Bu dönemde yeni devletin sınırları dışında kalan Ruslara karşı hükümetin yaklaşımı tartışma konusu olmuştur (Heleniak, 2004: 111). Sovyetlerin ardından yeni devletin sınırları dışında kalan ve kendini Rusya ile özdeşleştiren bireylere yönelik kullanılan “yurtdışındaki yurttaşlar” kavramı 1992 yılında siyasi söyleme Boris Yeltsin ve Anderi Kozyrev’in¹² kullanımıyla girmiştir (Zevelev, 2014). Bu kavram ve Rus Dünyası kavramının gelişimi paralellik göstermiş ve iki kavram da vatandaşlıkların dikkate alınmadığı yalnızca Rusya ile tarihsel, kültürel ve dilsel bir bağa sahip olduğunu düşünen bireylere karşılık gelmiştir. Bu bağlamda Russkiy terimi de kolektif kimliğin yeniden inşası sırasında etnik Rusları kapsayan dar anlamından uzaklaşmış ve daha geniş bir Rus dünyasına karşılık gelmiştir. Bu anlamıyla Rus/Russkii terimi ilk olarak Gleb Pavlosky ve çevresinin 1996

¹⁰ Sovyetler Birliği 1980’li yıllarda ekonomik durgunluk nedeniyle zor durumdaydı. Gorbaçov çözüm önerisi olarak yeniden yapılanma (Perestroyka), demokratikleşme ve açıklık (Glastnost) gereksinimini SBKP’nin 27. Kongresi’nde gündeme taşıdı. Glasnost ile ekonomide yeniden yapılanmayı sağlamak adına hayat geçirilen uygulamalar ile parti içi demokrasinin gelişmesi, sanat ve bilimde özgürlük, kamuya ilişkin haber almada açıklık gibi gelişmeler yaşanmıştır. Bu doğrultuda rejimin ideolojisi sorgulanır hale gelmiştir.

¹¹ Bir grup Rus entelektüel, Sovyetlerin ardından Rus kimliği ve Rus bilincinin canlandırılmasına ilişkin çalışmalar sürdürmüştür. Bu grubun ortaya koyduğu “Öteki: Yeni Rus Özbilincinin Antolojisi” (İnoe. Hrestomaniya Novogo Rossiyskoga Samosoznaniya) isimli çalışma, Rus reformlarının anlaşılması ve Rus kimliğinin tanımlanması açısından öne çıkan bir projedir ve Rus Enstitüsü tarafından yayınlanmıştır. Inoe, Hrestomania Novogo Rossiyskogo Samosoznaniya için Bkz (Çernişev, 2022).

¹² Rusya Federasyonu Devlet Başkan Boris Yeltsin’in ilk dışişleri bakanı olan Andrey Kozyrev, dışişleri bakanı olarak 1991 ve 1996 yılları arasında görev almıştır.

yılında kurdukları Rus Enstitüsü'nde,¹³ Rus etno-milliyetçiliğinden uzak ve Rusya'nın BDT politikasıyla uyumlu bir biçimde tahayyül edilen Rusya dünyasına ilişkin bir çalışmada ortaya koyulmuştur. Bu bakımdan kavramın, Rusya'nın yurtdışına yönelik politikasında yer alması söz konusudur. Kavram, Sovyetlerin ardından yeni devletin sınırları dışında kalan Rus ve Rusça konuşanlar ile kültürel ve entelektüel birikimin yeniden keşfedildiği 1990'ların ortalarından itibaren gelişmesi bakımından ve Rusya'nın diaspora ile ilişkilerini etkili kılması yönünden, hükümetin diaspora politikasında da yer almaktadır (Laruelle, 2015: 6). Bu kullanım alanlarının yanı sıra "Rus Dünyası" kavramı üzerinden sağlanan halkla ilişkiler, Rusya'nın imaj ve marka yaratmaya yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerine de öncülük etmektedir.

Sovyetlerin dağılmasının ardından yakın çevresinin Batı'nın etki alanına girmesini tehdit algılayan Rusya'nın "Rus Dünyası" söylemi üzerinden yaratmaya çalıştığı olgu, küreselleşme ve Batının kültürel kalkınma politikasına karşı etkili bir proje olarak karşımıza çıkmaktadır (Volodymyr, 2017). 1990'lı yılların ortalarında tekrar gündeme gelen Rus Dünyası kavramının Sovyet sonrasındaki formunun geliştirilmesinde öne çıkan metodologlar Efim Ostrovsky ve Pyotr Shchedrovitsky'nin (1997), 1997 yılında yayınladıkları manifestoda, Ruslardan şu şekilde bahsedilmiştir; "*Biz Ruslar çok uluslu bir halkız. Rus olmak kan bağından ziyade ortak bir kader hakkındadır*". Bu ifadelerle Rusya dünyasının geniş kapsamı ortaya koyulurken ilerleyen yıllarda Rus dünyası kavramına yönelik tanımlar detaylandırılmıştır. Ostrovsky ve Shchedrovitsky'na (2000) göre Rus Dünyası Doktrini'nin temeli Rus kültürünün dünya kalkınmasıyla olan tamamlayıcı ilişkisine dayanmaktadır. Bu doğrultuda kavram ile ilgili açıklamalarda küresel sorunların çözümünde farklı kültürlerin iletişiminin gerekliliğinden bahsedilirken Rusça bilen ve Rusça düşünen farklı etno-kültürel grupların etkisinin önemi üzerinde durulmuştur (Gradirovsky, 1999; Shchedrovitsky, 2001; Ostrovsky & Shchedrovitsky, 1999; Stolyarov, 2002; Gradirovsky & Mezhev, 2003). Çünkü

yurtdışında yaşayan Ruslar, küreselleşmeye daha iyi adapte olurken Rusya'yı farklı ulusların bilgi ve sermayesine erişebilir kılmaktadır. Bu yaklaşım doğrultusunda Shchedrovitsky (2001), Rusya'nın coğrafi sınırları dışındaki Rusça konuşanların sağladığı uluslararası diyalog ile küreselleşmenin etkisinin kırılabileceğini ileri sürmüştür. Ona göre Rus Dünyası, Rusya Federasyonu'nu küreselleşmeye uyarılmanın bir aracı veya küreselleşme alanıdır.

2000'li yıllara gelindiğinde ise Rus kimliği ulusal çıkarların savunulmasında etkili bir unsur olarak görülmüş ve Russkiy Mir (Rus Dünyası) kavramı dış politika söylemine girmiştir. Rusya devlet başkanı Putin 2001 yılında Rus Yurttaşlar Kongresi'nde yaptığı konuşmada, Rus Dünyası'nın, Rusya sınırlarının ve Rus etnisitesinin ötesinde olduğunu vurgulamış ve diasporayı dünya kamuoyunda olumlu bir imaj yaratmada ortak olarak konumlandırmıştır (Putin, 2001). Bu doğrultuda kavram üzerinden gerçekleştirilen jeopolitik söylem, yurtdışında yaşayan Rus dünyasını yurtdışındaki Rus etkisine dönüştürme amacıyla kullanılmıştır. Bu bağlamda diasporayla güçlü bir etkileşimi sağlayan Rus Dünyası kavramı 2007 yılından itibaren siyasi söylemde sıkça kullanılmaya başlanmıştır. 2007 yılında Ruskiy Mir Vakfı ve 2008 yılında Bağımsız Devletler Topluluğu, Yurt Dışında Yaşayan Vatandaşlar ve Uluslararası İnsani İş Birliği İçin Federal Ajansı'nın (Rossotrudnichestvo) kurulması ile "Rus Dünyası", Rus dış politikasında yumuşak güç olarak konumlandırılmıştır. Rusya, diasporanın doğrudan araçsallaştırılmasına karşı oluşacak şüpheyi ortadan kaldırmak için insani yardım söylemine başvurarak diasporanın mümkün kıldığı etkiyi yumuşak güç etkisi olarak sunmuştur. Rossotrudnichestvo başkanı Konstantin Kosachev'in de (2012) belirttiği gibi Rus Dünyası Rusya'nın en önemli yumuşak gücü olarak görülmektedir. Rus kimliğinin yeniden inşası, çeşitli kamu diplomasisi kurumlarının araçsallaştırılması ile güçlenerek kültürel ve geleneksel değerlere dayanan bir topluluk anlatısı haline gelmiştir (Feklyunina, 2015: 783). Böylece kolektif kimliğin yeniden yorumlanması Rusya'ya

¹³ Rus Enstitüsü 1996 yılında kurulan ve kar amacı gütmeyen özerk bir kuruluştur. Kuruluş amacı, Rus öz bilincinin kurumsallaşma sürecinin bir parçası olmak ve Rus kültürel kimliğinin oluşumunu teşvik etmek şeklinde belirlenmiştir (Русский институт, 1996).

yurtdışında yumuşak gücün üretildiği bir alan açmıştır.

Bugünkü kullanımıyla Rus dünyası, yurtdışında ikamet eden Rus vatandaşları, yurtdışında yaşayan ve tarihsel olarak Rusya topraklarında yaşayan halklarla bağlantılı bireyler ve onların soyları, manevi ve kültürel olarak Rusya ile bağlantılı halkları ve başka devletlerin vatandaşı olmasına bakılmaksızın eski Sovyet topraklarında yaşayan halkları kapsamaktadır (Laruelle, 2015: 8). Kavramın bu şekilde geniş bir kapsamı işaret etmesi kültürel olarak Rusya'ya yakınlık ve ruhsal olarak ortak bir kader anlayışına karşılık gelmektedir. Kavram Rus politik söylemde bu geniş kapsamıyla kullanılmaktadır. Bu kapsayıcılığa ilişkin Putin (2013) bir konuşmasında Rusya'yı, Rus dili ve kültürü, Rus halkı, Rus Ortodoks Kilisesi ve değerleri tarafından bir arada tutulan devlet uygarlığı olarak tarif etmiştir. Bu kapsayıcılık ve Rusya sınırları dışında yaşayan Rusların haklarının korunması misyonu Rusya'nın müdahaleci dış politikasına hareket alanı açmaktadır.

Baltık bölgesinden Orta Asya'ya uzanan eski Sovyet coğrafyasında yaşayan Rus nüfus nedeniyle Rusya bu bölgeleri meşru nüfuz alanı olarak görmektedir. Bu nedenle nüfusunun bir kısmını Rusların oluşturduğu ülkeler Rusya'yı tehdit olarak algılamaktadır. Nüfusunun %17'sini Rusların oluşturduğu Ukrayna'da (The World Factbook, 2022), 2014'te Kırım'a ve günümüzde Donbas bölgesine yönelik gerçekleşen Rus müdahalesi bu yönde oluşan tehdit algısını arttırmıştır. Ukrayna'nın Kırım'da Rus topluluklara karşı soykırım yaptığı gerekçesi ile burada yaşayan Rusları korumaya çalıştığını belirten Putin (2022a), Rusya'nın 24 Şubat 2022'de Ukrayna'ya karşı başlattığı işgalin ise, Ukrayna'nın NATO'ya katılma arzusuna karşı ülkenin askerlerden ve Nazilerden arındırma amacıyla olduğunu ifade etmiş ve işgali, tarihi toprakları olarak görülen Ukrayna'daki Rus karşıtlığının Batı tarafından şekillendirilmesi tehdidine karşı savunmuştur. Bu açıdan Putin (2022b), Ukrayna'daki hükümeti iki halkı birleştiren değerlerin inkârı ile tarihsel hafızayı çarpıtmakla suçlamış ve Rusofobiye dönüşen aşırı sağ milliyetçiliğin yükselmesi ile karşı karşıya kalındığını belirtmiştir. Bunun sebebini de ABD, NATO ve Batı olarak nitelendirmiştir. Putin'in Rus düşmanlığı suçlamalarını yönelttiği Avrupa'da, birçok

etkinlik ve yarışmadan Rus müzisyenler ve sanatçılar dışlanırken, İtalya'da bir üniversitede Rus edebiyatçı Fyodor Dostoyevski eserlerinin incelendiği bir dersin ertelenmesi söz konusu olmuştur. Bu bakımdan Batı'nın politik Rus karşıtlığı kültürel bir tepki olarak kendini göstermesi Putin'in Batı'ya yönelik Rusofobi suçlamalarında onu haklı kılmaktadır (Anadolu Ajansı, 2022). Nitekim Rusya'nın Ukrayna işgali ardından Batı'da yaşayan Ruslara karşı işlenen suçlarda da artış yaşanmıştır. Berlin'de bir Rus okulu kundaklanmış ve Almanya İçişleri Bakanı Nancy Faeser, Rus ve Ukraynalı göçmenlere yönelik saldırıların arttığını belirtmiştir (Berliner Zeitung, 2022), Fransa'da bir Rus kültür kurumuna saldırı gerçekleşirken (Reuters, 2022) Finlandiya'da ise Ruslara ait işletmelere karşı tepkiler artmıştır (Yle, 2022).

5. Sonuç ve Değerlendirme

Ruslar, gerek İmparatorluk yıllarında gerek SSCB yıllarında tarihin her döneminde öne çıkan bir millet olmuştur. Bu özellik, uluslararası alanda öteki olarak algılanması ve bu öteki konumunun zaman zaman düşmanlaştırılması sonucunu doğurmuştur. Rus düşmanlığının tarihsel gelişiminde, Rusların politik tutumlarının yanı sıra Batı'nın düşman imajı inşasının da etkili olduğu ifade edilebilir.

İmparatorluk dönemi, genişleyen sınırlar ve artan etnik yapıdaki çeşitliliğin kontrolü bakımından uygulanan politikalar, Ruslara karşı olumsuz bir zihniyetin oluşmasında başlangıç olarak kabul edilebilir. İmparatorluğun ardından Sovyetler döneminde, liderlerin uyguladığı baskıcı politikalar uluslararası kamuoyunda Rus halkı ile ilişkilendirilmiştir. Bu bakımdan Sovyet dönemi, özellikle Stalin'in iktidarda olduğu zaman aralığı, Ruslara karşı olumsuz bir algının olgunlaştığı bir dönem olarak nitelendirilebilir.

Sovyetler'in dağılmasının ardından ise ABD ve Batı, Rusya'yı tehdit olarak görmeye devam etmiş ve politik söyleminde Rusya'yı öteki olarak konumlandırmayı sürdürmüştür. Bu doğrultuda Rusya'nın yaşamsal çıkar alanı olarak gördüğü topraklarda yayılcı bir politika benimsemiş ve bu politikayı da Rus tehdidi algısı ile meşrulaştırmaya çalışmıştır. Ancak Putin ile uluslararası sisteme güçlü bir

devlet olarak dönen Rusya, yakın coğrafyasında Batı'nın veya ABD'nin varlığına karşı sert bir muhalefet sürdürmektedir. Bunu yaparken de Rus Dünyası'nı etkili bir şekilde kullanmakta ve uluslararası hukuka aykırı eylemlerini dahi bu kavram üzerinden meşrulaştırmaya çalışmaktadır.

Rus Dünyası, çalışmada da belirtildiği gibi kapsam alanı oldukça geniş bir kavram olarak inşa edilmiştir. Bu doğrultuda yurtdışında yaşayan Rusları veya Rusça konuşan azınlıkları korumayı kendine görev edinen Rusya, dış politikasının meşruluğunu Rus Dünyası merkezli bir anlayış açısından sağlamaya çalışmaktadır. Bu doğrultuda 2008 yılında Gürcistan işgali, Ahbazy ve Kuzey Osetya'nın bağımsızlığının tanınması, 2014 yılında Kırım'ın ilhaki ve 24 Şubat 2022'de ise Ukrayna işgali ile yakın coğrafyasında bir Rus nüfuz alanı oluşturmayı amaçlamaktadır. Ukrayna işgalini "Rus Dünyası" söylemi üzerinden savunan Putin, Ukrayna'nın, Rusya'nın kültürünün ve tarihinin bir parçası olduğunu ve buradaki halkın Ruslarla kan bağı bulunduğunu belirterek Donbas bölgesine askeri müdahalenin gerekliliğini belirtmiştir. Rusya'nın "Rus Dünyası" söylemini kullanarak askeri müdahalede bulunması, nüfusunun bir kısmını Rusların oluşturduğu ülkelerde Ruslara karşı düşmanlığın ve korkunun artmasına neden olmaktadır. Bu yönde gelişen Rus düşmanlığı, saldırgan boyutlara ulaşmakta ve Rusları her düzeyde hedef almaktadır.

Çalışmanın en başında belirtilen unsurlar olan tarihsel hafıza, halkı liderin politikaları ile ilişkilendirme ve askeri güç kapasitesi, dünya kamuoyunda Rus karşıtlığını arttıran etkili faktörlerdendir. Bu bakımdan Rusofobik duygular günümüzde Rusya'nın askeri gücünü kullanma potansiyelini bir tehdit olarak görmektedir. Putin'in nükleer silah kullanımına ilişkin nükleer silahların varlığının her zaman kullanılma ihtimali yarattığını ve bunun blöf olmadığını ifade ettiği açıklamalar, dünya kamuoyunda Rus korkusunu arttırırken Avrupa'da yaşayan Ruslara karşı yerel halkın tutumunun sertleşmesine neden olmaktadır. Bu doğrultuda Rus Dünyası'nın korunması niyetiyle düzenlenen askeri müdahale, iki taraflı bir yıpranmaya neden olmakta ve karşılıklı düşmanlığı tırmandırmaktadır.

Kaynakça

- Armaoğlu, F. (2019). 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995). İstanbul: Kronik .
- Beevor, A. (2002). "The Russian soldiers raped every German female from eight to 80." (<https://www.theguardian.com/books/2002/may/01/news.features11>) (Erişim Tarihi: 11.09.2022).
- Cheskin, A., & Kachuyevski, A. (2019). "The Russian-Speaking Populations in the Post-Soviet Space: Language, Politics and Identity". *Europe-Asia Studies*, 21(1), 1-23.
- Çernişev, S. B. (1995). "Inoe, Hrestomania Novogo Rossiyskogo Samosoznaniya." (<http://old.russ.ru/antolog/inoe/index.htm>) (Erişim Tarihi: 10.30.2022).
- Dably, S. (1988). "Geopolitical discourse: The Soviet Union as other". *Alternatives: Global, Local, Political*, 13(4), 415-442.
- Darczewska, J., & Żochowski, P. (2015). Russophobia in The Kremlin's Strategy A Weapon of Mass Destructi. *Centre for Eastern Studies*, 56.
- Dolgov, A. (2014). "Kazakhs Worried After Putin Questions History of Country's Independence" (<https://www.themoscowtimes.com/2014/09/01/kazakhs-worried-after-putin-questions-history-of-countrys-independence-a38907>) (Erişim Tarihi: 12.27.2022).
- Dunlop, J. B. (1983). *The faces of contemporary Russian nationalism*. Princeton: Princeton University .
- Ellman, M. (2007). "Stalin and the Soviet Famine of 1932-33 Revisited". *Europe-Asia Studies*, 59(4), 663-693.
- Feklyunina, V. (2015). "Soft Power and Identity: Russia, Ukraine and the "Russian World(s)". *European Journal of International Relations*, 22(4), 773-796.
- Foglesong, D., & Hahn, G. M. (2002). "Ten Myths about Russia: Understanding and Dealing with Russia's Complexity and Ambiguity". *Problems of Post of Communism*, 49(6), 3-15.

- Forsyth, J. (2021). *Kafkasya*. (T. Binder, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Reuters. (2022). "Germany reports rise in attacks against Russian, Ukrainian migrants." (<https://www.reuters.com/world/europe/germany-reports-rise-attacks-against-russian-ukrainian-migrants>) (Erişim Tarihi: 11.14.2022).
- Gleason, J. H. (1950). *The Genesis Of Russophobia In Great Britain*. London: Oxford University Press.
- Gradirovsky, S. (1999). "Россия и постсоветские государства: искушение диаспоральной политикой (Rusya ve Sovyet Sonrası Devletler: Diaspora Siyasetinin Cazibesi)" (https://archipelag.ru/ru_mir/history/history98-00/gradirovsky-diasporpolit/) (Erişim tarihi: 10.25.2022).
- Gradirovsky, S., & Mezhuev, B. (2003). "Русский Мир как объект геокультурного проектирования (Jeokültürel Tasarımın Bir Nesnesi Olarak Rus Dünyası)." (https://archipelag.ru/ru_mir/history/history2003/gradirovsky-rusmir/) (Erişim tarihi: 10.25.2022).
- Graziosi, A. (2004-2005). "The Soviet 1931–1933 Famines and the Ukrainian Holodomor: Is a New Interpretation Possible, and What Would Its Consequences Be?". *Harvard Ukrainian Research Institute*, 27(1/4), 97-115.
- Hayit, B. (1987). "Sovyetler Birliği'ndeki Türklüğün ve İslam'ın Bugünkü Durumu". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 21-32.
- Heleniak, T. (2004). "Migration of The Russian Diaspora After the Breakup of The Soviet Union". *Journal of International Affairs*, 57(2), 99-117.
- Kara, F. (2021). *Rusya'nın Orta Asya'ya (Türkistan) Yönelik Politikalarının Dönemlere Göre Değişimi*. Ankara: İksad Yayınevi.
- Kosachev, K. (2012). "The Specifics of Russian Soft Power." (<https://eng.globalaffairs.ru/articles/the-specifics-of-russian-soft-power/>) (Erişim tarihi: 10.20.2022)
- Krakhmal'nikova, Z. (1992). "Russophobia, Antisemitism and Christianity: Some remarks on an Anti-Russian İdea". *Religion, State and Society*, 20(1), 7-28.
- Laruelle, M. (2015). *The "Russian World" Russia's Soft Power and Geopolitical İmagination*. Center on Global Interests .
- Lavrov, S. (2015). "Lavrov: Russophobia Towards Moscow can be Cured." (<https://ria.ru/20151013/1301271122.html>) (Erişim tarihi: 11.02.2022).
- Lieven, A. (2017). "A Poisonous Giant Russian Squid Ate Trump's Brain!" (https://valdaiclub.com/a/highlights/a-poisonous-giant-russian-squid-ate-trump-brain/?sphrase_id=1417014) (Erişim Tarihi: 11.05.2022).
- Lika, I. (2022). "Batı'daki Rus karşıtlığı neden yanlış?" (<https://www.aa.com.tr/tr/analiz/batidaki-rus-karsitligi-neden-yanlis/2527776>) (Erişim Tarihi: 11.19.2022).
- McDonald, D. A., & Jacobs, S. (2005). "(Re)writing Xenophobia: Understanding Press Coverage of Cross-Border Migration in Southern Africa". *Journal of Contemporary African Studies*, 23(3), 295-325.
- Mirović, D. (2018). *The Resolution of The European Parliament on The Strategic Communications in The Context of The Right to Freedom of Expression and Russophobia*. Зборник радова Правног факултета у Нишу | Број 79 | Година LVII .
- Miskimmon, A., O'Loughlin, B., & Roselle, L. (2013). *Strategic Narratives: Communication Power and the New World Order*. London: Routledge.
- Nahaylo, B., & Swoboda, V. (1990). *Soviet disunion: A history of the nationalities problem in the USSR*. New York: The Free Press.
- Naryshkin, S. (2015). "Naryshkin urged to use soft power to fight Russophobes."

(<https://www.kp.ru/daily/26392/3269711/>) (Erişim Tarihi: 30.10.2022).

O'Connor, K. (1967). *The History of The Baltic States*. London: Greenwood Press.

O'Loughlin, J., Toral, G., & Kolosov, V. (2016). "Who identifies with the 'Russian World'? Geopolitical attitudes in southeastern Ukraine, Crimea, Abkhazia, South Ossetia, and Transnistria". *Eurasian Geography and Economics*, 57(6), 1-34.

Ostrovsky, E., & Shchedrovitsky, P. (1997). "1111 знаков за 1111 дней до Нового Тысячелетия (Yeni Milenyum'dan 1111 gün önce 1111 Karakter)." (https://archipelag.ru/geoculture/new_ident/n-narod/millennium/) (Erişim Tarihi: 10.25.2022).

Ostrovsky, E., & Shchedrovitsky, P. (1999). "Россия: страна, которой не было (Rusya: Olmayan Ülke)." (https://archipelag.ru/ru_mir/history/history99-00/shedrovicky-possia-no/) (Erişim tarihi: 10.25.2022).

Oxford Learner's Dictionaries. (tarih yok). (<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/xenophobia>) (Erişim tarihi: 11.17.2022).

Özel, M. S. (2014). "Stalin Dönemi Rus Milliyetçiliği ve Politikaları". *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 99-122.

Putin, V. (2001). "Speech by Russian President Vladimir Putin at the First World Congress of Russian Compatriots." (<https://vksrs.com/publications/vystuplenie-prezidenta-rossii-vladimira-/?ysclid=la0uzxo7xy431168661>) (Erişim Tarihi: 10.20.2022)

Putin, V. (2013). "Meeting of The Valdai Discussion Club." (<http://kremlin.ru/events/president/news/page/480>) (Erişim Tarihi: 10.30.2022).

Putin, V. (2014). "Address by President of the Russian Federation." (<http://en.kremlin.ru/events/president/news/20603>) (Erişim Tarihi: 11.03.2022).

Putin, V. (2014). "Conference of Russian ambassadors and permanent representatives." (<http://en.kremlin.ru/events/president/news/46131>) (Erişim Tarihi: 11.03.2022).

Putin, V. (2019). "Putin, Batı'daki Rusofobiği değerlendirildi." (<https://sputniknews.com.tr/20191220/putin-batidaki-rusofobiği-değerlendirdi-1040883979.html>) (Erişim Tarihi: 11.08.2022)

Putin, V. (2022a). "Address by the President of the Russian Federation." (<http://en.kremlin.ru/events/president/news/67843>) (Erişim Tarihi: 11.04.2022).

Putin, V. (2022b). "Address by the President of the Russian Federation." (<http://en.kremlin.ru/events/president/news/67828>) (Erişim Tarihi: 11.04.2022).

Riasanovsky, N. V., & Steinberg, M. (2016). *Rusya Tarihi*. (F. Dereli, Çev.) İstanbul: İnkılap Yayınları.

Roberts, K. (2020). "Russophobia in the Obama Era Foreign Policy Discourse (2009—2017)". *Vestnik Rudn International Relations*, 20(3), 476-490.

Robinson, N. (2019). "Russophobia in Official Russian Political Discourse". *De Europa*, 2(2), 61-77.

Reuters. (2022). "Russian arts centre in Paris attacked with Molotov cocktail" (<https://www.reuters.com/world/europe/russian-arts-centre-paris-attacked-with-molotov-cocktail-report-2022-03-07/>) (Erişim Tarihi: 11.14.2022).

Sakwa, R. (2013). "Can Putinism solve its Contradictions?" (tarihinde OpenDemocracy: (<https://www.opendemocracy.net/en/odr/can-putinism-solve-its-contradictions/>) Erişim Tarihi: 10.29.2022).

Sharma, A. (2021). "Kazakhstan 'Highly Apprehensive' Of Russia & China As Kazakh President Vows To Protect Its Territorial Integrity" tarihinde The EurAsian Times: (<https://eurasianimes.com/kazakhstan-highly-apprehensive-of-russia-china-as-kazakh-president-vows-to-protect-its->

territorial-integrity/) (Erişim Tarihi: 12.27.2022).

Shchedrovitsky, P. (2000). Кто и что стоит за доктриной Русского Мира? (Rus Dünyası Doktrininin Arkasında Kim ve Ne Var?). 10 19, 2022 tarihinde Русский Архипелаг: https://archipelag.ru/ru_mir/history/history99-00/shedrovitsky-doctrina/ adresinden alındı

Shchedrovitsky, P. (2001). Русский Мир: восстановление контекста (Rus Dünyası: Bağlamı Yeniden Kurmak). 10 25, 2022 tarihinde Русский Архипелаг: https://archipelag.ru/ru_mir/history/history01/shedrovitsky-russmir/ adresinden alındı

Stein, H. F. (1976). "Russian Nationalism and The Divided Soul of The Westernizers and Slavophiles". *Ethos*, 4(4), 403-438.

Stolyarov, A. (2002). "Русский Мир (Rus Dünyası)." (https://archipelag.ru/ru_mir/history/history00-03/stolyarov-russmir/) (Erişim Tarihi: 10.25.2022)

Tanrıverdi, M. (2017). "Kafkasya'da Ruslaştırma Siyaseti (XIX. Yüzyıl ve XX. Yüzyıl Başları)". *VAKANÜVİS- Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 2, 538-557.

Taras, R. (2014). "Russia Resurgent, Russophobia in Decline? Polish Perceptions of Relations with the Russian Federation 2004-2012". *Europe-Asia Studies*, 66(5), 710-734.

Ministry of Foreign Affairs. (2013). "The Foreign Policy Concept of the Russian Federation." (<http://www.rusemb.org.uk/in1/>) (Erişim Tarihi: 11.03.2022).

Tsygankov, A. P. (2016). "The dark double: the American media perception of Russia as a neo-Soviet autocracy 2008-2014". *Politics*, 37(1), 1-17.

Tsygankov, A. P. (2018). "American Russophobia in the age of liberal decline." (<https://www.eurozine.com/american-russophobia-age-liberal-decline/>) (Erişim Tarihi: 11.05.2022).

Tulun, M. O. (2013). "Russification Policies Imposed on the Baltic People by the Russian Empire and the Soviet Union". *Uluslararası Suçlar ve Tarih*, (14), 139-160.

Volodymyr, H. (2017). Russian World Doctrine as Russian Response to the Crisis of the 1990s. СХІД (1) (147) січень-лютий, 93-96.

Weeks, T. R. (2010). "Russification/Sovietization." (<http://iegego.eu/en/threads/models-and-stereotypes/russification-sovietization/theodore-r-weeks-russification-sovietization>) (Erişim Tarihi: 11.11.2022).

Wheeler, G. E. (1984). "Russophobia in the western world: A brief case history". *Asian Affair*, 15(2), 138-143.

Yakushko, O. (2009). "Xenophobia: Understanding the roots and consequences of negative attitudes toward immigrants". *The Counseling Psychologist*, 37(1), 36-66.

YLE News. (2022). "A lot of Finnish people don't like us": Russian-themed businesses count the cost of war." (<https://yle.fi/news/3-12408640>) (Erişim Tarihi: 11.14.2022).

Zakharova, M. (2022). "Zakharova: Baltık ülkeleri Batı'nın himayesinde Rus karşıtı kampanya yürütüyor." (<https://sputniknews.com.tr/20220812/zakharova-baltik-ulkeleri-batinin-himayesinde-rus-karsiti-kampanya-yurutuyor-1059859786.html>) (Erişim Tarihi: 11.08.2022).

Zevelev, I. A. (2014). "The Russian World Boundaries: Russia's National Identity Transformation and New Foreign Policy Doctrine." tarihinde Russia in Global Affairs: (<https://eng.globalaffairs.ru/articles/the-russian-world-boundaries/>) (Erişim Tarihi: 10.30.2022).

Русский институт (Rus Enstitüsü). (1996). (<http://old.russ.ru/ri/>) (Erişim Tarihi: 10.30.2022).